

сень, якого не знала українська сцена від часів Миколи Садовського, він, природно, змінює свій імідж, та володіє неповторною харизмою: перевтілюючись, завжди лишається собою, бажаним, очікуваним для глядачів. Зіграв понад 100 ролей. І які ролі! шекспірівські Річард III і Отелло, Зенон в «У.Б.Н.», Дон Жуан у «Камінному господарі» Лесі Українки, Михайло Гурман в «Украденому щасті» Івана Франка, Ль у «Візиті старої дами» Фрідріха Дюрренматта, Малахій у «Народному Малахії» Миколи Куліша, Арман у «Дамі з камеліями» О. Дюма...

Окремої розмови заслуговує співдружність славної родини Федора Миколайовича Стригуна і Таїсії Миколаївни Литвиненко. Нерідко вони – актори – партнери по сцені. Й тоді цей акторський дует стає окрасою вистави. Нині Т. Литвиненко грає у виставах Ф. Стригуна, а Федір Стригун часом з'являється на сцені у виставах Таїсії Литвиненко, і це дає несподівано цікаві результати.

З ювілеєм Вас, Федоре Миколайовичу! Здоров'я, а все інше Ви здобудете! Ви праві – краще нас чекає попереду.

Ростислав КОЛОМІЄЦЬ
член-кореспондент АМУ

ОЛЕКСАНДР ФЕДУРУК
(До 70-річчя від дня народження)

Олександр Касьянович Федорук – визначна особа в українському мистецтвознавстві. Має прекрасні гучні титули, які могли б бути мрією багатьох науковців у його віці й навіть старших: доктор наук, професор, академік Академії мистецтв, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедрив Національній академії образотворчого мистецтва й архітектури, головний редактор журналу «Образотворче мистецтво», член Національної спілки художників України, лауреат премій імені О. Білецького та ім. Олени Пчілки.

Є люди з-поміж нашої науково-творчої інтелігенції, які проблему здобуття подібних титулів виставлять за мету свого життя. До О. Федорука ж вони прийшли самі, без очевидних зусиль з його боку. А причина одна: унікальна працелюбність, добра освіта (факультет журналістики Львівського університету, факультет теорії та історії мистецтв Інституту

живопису, скульптури і архітектури ім. І.Ю. Рєпіна в Ленінграді, аспірантура й докторантура в Інституті мистецтвознавства, фольклористики й етнології НАН України) та патріотичне бажання робити добро для України. Ці три складники визначили ціле життя Олександра Федорука, яке було нелегким, бо йому мало сприяли, але багато шкодили й ставили палиці в шию. Він сам себе створив як науковець і особистість!

У ювілейних статтях про творчих людей зазвичай перераховують їхні доробки з відповідними позитивними характеристиками. Волів би це робити й я, бо декілька з його монографій про митців (а цих праць кілька десятків) мені випало рецензувати для різних вчених рад та для преси. Знаю його реальність у пошуках матеріалів для книг про митців нашої діаспори у зарубіжжі – В. Хмелока, М. Бутовича, П. Капшученка та інших, його вдумливі есеї і статті про митців «розстріляного відродження» 20–30-х роках ХХ століття, його оцінки сучасного

суперечливого процесу увільненому від пут соцреалізму українському мистецтві. Мені подобається Федоруків стиль як письменника, автора повістей та оповідань про митців-класиків античної доби (книга «Народжені в Елладі»), епохи Відродження, про наших славних митців минулого Корнила Устияновича, Ярослава Пстрака.

Напевне, я не один, хто так позитивно налаштований щодо великого доробку Олександра Касьяновича – у нього неабияка аудиторія в мистецтві й поза мистецтвом. Наразі ми з ним разом (чи майже разом) прийшли в 1967–1968 роках з журналістики в мистецтвознавство, паралельно й часом синхронно писали наші кандидатські, потім докторські дисертації та книжки (досить різні за тематикою й методикою досліджень, але спонукувані любов'ю до мистецтва й до України). Тому я чимало знаю про Олександра Касьяновича як про людину від років його молодості й аж дотепер. Будучи позбавленим такого гріха, як заздрість, по доброму захоплююсь його знанням іноземних мов, зокрема французької та польської.

Знання О. Федоруком кількох мов зумовлене не тільки його відповідними здібностями, а й особливостями біографії: Олесь народився 27 вересня 1939 року у Франції, в родині українця Касяна Федорука та польки Гелени (Олени) Левандовської і там, у шахтарському краї департаменту Па-де-Кале, де батько заробляв скромні емігрантські франки, щоб можна було пристойніше жити після повернення в Україну, малий Олесь до 8-річного віку опанував чимало слів милозвучної французької мови. А від тата й мами, він навчився двох чудових слов'янських мов: української та польської. Звичайно, коли сім'я повернулася 1946 року з еміграції в Україну, юний Федорук постійно вдосконалювався у школі, дома і потім в академіях та інститутах у різних мовах, додавши до французької ще й англійську.

Володіння мовами неабияк допомагає йому і в науковій роботі. Багато подорожуючи західними країнами в пошуках матеріалів про митців української діаспори, О. Федорук вільно читав тексти в архівах і бібліотеках, не вдаючись до перекладачів. Отож він – рідкісний фахівець серед наших одномовних (зрідка двомовних) мистецтвознавців: адже знання західних мов – незабаганка, а постійна потреба чи не кожного фахівця у нашудобу інтенсивних комунікацій між країнами!

Напівфранцузьке походження Олександра Федорука зіграло з ним не один лихий жарту радянську добу – час тотальних підозр і доносів. Один з таких жартів добре запам'ятався і йому, і нам, його колегам у Відділі образотворчого мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. 1971 року О. Федорук збирався захищати кандидатську дисертацію в цьому Інституті на тему «Українсько-польські зв'язки в образотворчому мистецтві XIX – поч. XX століть». А тодішній комуно-гебістсько-більшовицький режим любив наносити невгодним йому людям раптові удари – саме коли вирішувалися переломні моменти побудови наукової кар'єри.

О. Федорукові накинuli «звинувачення», що він співав (!) біля пам'ятника Т.Г. Шевченкові 22 травня 1971 року. У влади ж тоді була параноя, що біля цього пам'ятника вільно збиратися й співати 9 та 10 березня, у дні народження й упокоєння Шевченка, але в жодному разі не вільно було цього робити 22 травня – у день перепоховання Шевченка з Росії в Україну, у місто Канів. Ніхто не розумів такого самодурства влади, але за це 22 травня поплатилося кар'єрою і волею чимало українців. Олександр Федорук був один з них, хоч не був він біля пам'ятника того дня, та й жодних вокальних даних для співу у нього нема.

Справжньою причиною репресій щодо молодого вченого були: його західноукраїнське проживання (батьки після Франції мешкали в Тернополі) і, звичайно, французький «слід» його народження й дитинства. У ті роки – періоду реабілітованої сталінщини – діяла таємна інструкція викидати з Києва здібних людей західноукраїнського походження, тим більше – народжених у капіталістичній країні. Керівництво Інституту, включно з українською частиною працівників Відділу образотворчого мистецтва, доклало немалих зусиль, ходячи по інстанціях, аби довести фальшивість приписуваних О. Федорукові «вокалів» при Шевченковому пам'ятникові. Хоч ми всі розуміли, що причина інша.

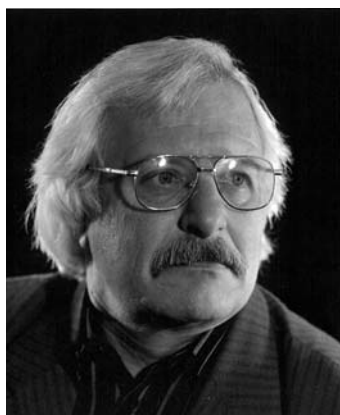
Врешті, таємні служби, здається, переконалися в абсурдності доносу на молодого тернопільця, якого «хтось» конче хотів позбутися із столичного Києва. Олександра Касьяновича таки залишили в Києві, дозволили захистити кандидатську дисертацію. Та як його колега знаю, скільки стресів, депресій і ударів по здоров'ю коштували йому тодішні переживання отого бруду! Я бачив це і сам пізніше пережив щось подібне (що правда, не з кандидатською, а з докторською дисертацією). Тепер можу із задоволенням констатувати, що ми перемогли багатьох злостивців щодо нас, українців, у нашій же столиці. Хай з ними розбирається Бог, бо ми їм простили, тим більше, що, як писав поет, «иных уж нет, а те далече»!

Пережите Олександром Федорук не тільки не зламало його (на відміну від багатьох інших), а мобілізувало внутрішню енергію, надало снаги, життєвих сил і можливість зробити майже неймовірне за останні 40 років праці в науці. Навіть на суто, здавалося б, чиновницькій роботі (він ряд років очолював урядові структури – Національну Комісію з питань повернення України культурних цінностей та Державну Службу контролю за переміщенням цінностей культури через державний кордон України) О. Федорук виявляв себе як вчений-гуманітарій; втім, і як гуманна доброзичлива людина. Його намагалися й досі намагаються «приручити» сили, проукраїнська патріотична налаштованість яких більш ніж сумнівна; але мовчазний у таких випадках Олександр Федорук знає своє призначення для України дуже добре і м'яко, делікатно, часом дипломатично відводить від себе ці спокусливо-лукаві заповідання, щоб повноцінно вивершити те покликання, яке йому дало Провидіння.

Дмитро СТЕПОВИК

*доктор мистецтвознавства, професор,
академік Академії наук Вищої школи України*

ОЛЕКСАНДР ІВАХНЕНКО
(До 60-річчя від дня народження)

Член-кореспондент Академії мистецтв України, заслужений художник України Олександр Іванович Івахненко – яскравий представник сучасного українського образотворчого мистецтва, який послідовно й талановито поєднує новаторство з традиціями національного мистецтва графіки. Кращі його твори – це своєрідне втілення художніми засобами високої духовності нашого народу, попри всі намагання в різний час брутално знищити її. Його графічні ілюстрації вирізняються глибоким, вдумливим прочитанням літературних творів, тонким психологізмом і водночас віртуозною технічною майстерністю, що йде від традицій славетної Київської школи графіки XVII – XVIII ст.

Народився митець 1949 року у селі Манжосівці Чернігівської області. Середню художню освіту здобув у Київській художній школі імені Т.Г. Шевченка. У 1968–1947 роках навчався у Київському державному художньому інституті під керівництвом В. Касіяна і В. Чебаніка. Дипломною роботою його була серія офортів до повісті О. Довженка «Зачарована Десна». По закінченні навчання в інституті стажувався в Академії мистецтва СРСР у майстерні М. Дерегуса, де й почав працювати над своєю графічною Шевченкіаною, що принесла йому визнання.